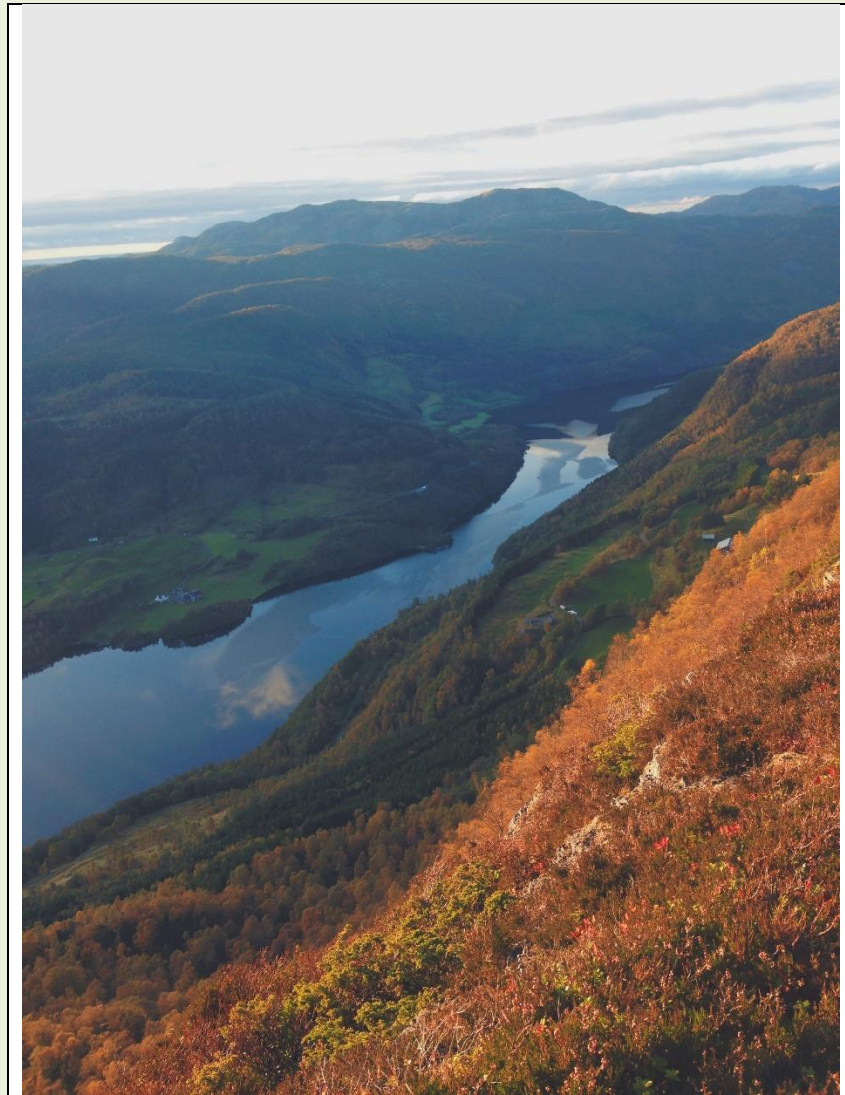


# **Strategi for tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)**

**2020 – 2023**

**for TYSVÆR OG HAUGESUND**



<b>Innholdsliste</b>	<b>Side</b>
<i>Bakgrunn</i>	2
<i>Overordna føringer</i>	2
<i>Regelverk</i>	2
<i>Proessen</i>	2
<i>Fakta om jordbruket, kulturlandskapet og vannforekomster i kommunen</i>	3
<i>Mål og tiltak for kulturlandskapet og vannforekomster</i>	4
<i>Lokale frister for søking og kommunal sakbehandling</i>	6
<i>Tilskuddssatser</i>	6

---

## **Bakgrunn**

Hovedformålet med denne strategien er å stimulere aktive landbruksforetak som søker om produksjonstilskudd og avløysertilskudd til en ekstra innsats ut over den daglige driften. Den bidrar til at bønder kan gjøre tiltak innen kulturlandskap, biologisk mangfold, friluftsliv, kulturminner/-miljø, plantevern, og forurensing til luft og vann. Gjennom denne SMIL-strategien skal kommunen i samarbeid med faglag i landbruket, være med på å ta vare på landbrukets kulturlandskap i tråd med nasjonale og regionale føringer for landbrukspolitikken. Ivaretagelse av kulturlandskapet og biologisk mangfold ut over normal landbruksproduksjon etter naturmangfoldloven og å redusere forurensing etter vannforskriften er framhevet som sentrale satsingsområder.

## **Overordnede føringer**

Følgende styringsdokument ligger til grunn for arbeidet og prioriteringene:

- Kulturminneplan for Tysvær kommune
- Regionalplan for landbruket i Rogaland
- Regional plan og regionalt tiltaksprogram for vannforvaltning i Vannregion Rogaland
- Meld. St. 9 Landbruks- og matpolitikken
- Nasjonalt miljøprogram 2019-2022
- Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket

## **Regelverk**

Utarbeiding av tiltaksstrategien og bruken av ulike tilskuddsordninger er hjemlet i «Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket» § 1 og § 8.

Kommunen har veilednings- og tilretteleggingsansvar og er vedtaksmyndighet for alle søknader på SMIL-tilskudd. Fylkesmannen har blant annet ansvar for å legge til rette for at kommunene har gode rutiner i sin saksbehandling, behandler søknader om dispensasjon og er klageinstans på kommunale vedtak.

## **Proessen**

Landbruksforvaltningen i Tysvær kommune har ansvar for å utvikle SMIL-strategi for Haugesund og Tysvær kommune. I forbindelse med utarbeidingen har SMIL-ansvarlig invitert ledere i aktuelle faglag i Haugesund og Tysvær. Ledere i følgende lokallag ble invitert:

- Tysvær bondelag
- Skåre bondelag
- Tysvær og Bokn småbrukarlag
- Norsk sau og geit i Tysvær, Skåre og Nedstrand.

Det ble holdt møte 13. januar. 2020, der representanter fra lokallagene diskuterte den nye strategien for SMIL-tilskudd med landbruksforvaltningen i Tysvær. De kom med gode innspill og ønsker, blant annet var alle enige om at avrenning til vann bør være høyt prioritert. Spesielt i de områdene der vannkvaliteten er dårligst. Faglagene er opptatt av at prioriteringen skal være høyere på tiltak som gagnar biologisk mangfold og landbruksdriften. De ønsker at prioriteringene skal være «matnyttige» og kulturminner havner derfor lavere på prioriteringslisten.

29. januar. 2020 ble det holdt møte med kulturlandskapsgruppa. Gruppen består av:

- Kultursjef i Tysvær kommune
- Miljøvernrådsgiver i Tysvær kommune
- Saksbehandler for SMIL-tilskuddet i Tysvær kommune
- En representant fra Haugesund kommune
- Næringssjef i Tysvær kommune
- Fagansvarlig for landbruk i Tysvær kommune.

Faglagenes ønsker og innspill ble hørt og diskutert, og kulturlandskapsgruppa er enig i mye av det som var blitt sagt i møtet med faglagene.

Fylkesmannen har vært involvert og kommet med innspill underveis i prosessen. Tiltaksstrategien gjelder for 4 år. Den 4-årige tiltaksstrategien er behandlet politisk i Tysvær kommune den xx.xx.2020, og i Haugesund kommune den xx.xx.2020.

## **Fakta om jordbruket, kulturlandskapet og vannforekomster i kommunen**

### **Kort om landbruket**

- I Tysvær kommune søker 254 foretak produksjonstilskudd, og av disse er det størst andel som driver med storfe, sau og svin.
- I Haugesund kommune søker 27 foretak om produksjonstilskudd, og av disse er det størst andel som driver med storfe og sau.
- Tysvær har omlag 55 302 daa jordbruksareal i drift.
- Haugesund har omlag 6 259 daa jordbruksareal i drift.
- Et aktivt landbruk gjennom generasjoner har dannet grunnlag for et unikt kulturlandskap i Tysvær og Haugesund.
- Terrenget er variert og inneholder bratte fjell, fjorder, øyer og holmer.
- Landbruket i Tysvær og Haugesund er særpreget av utstrakt beitebruk.
- Avrenning fra landbruket og gjengroing grunnet endret beitebruk er store trusler for vassdrag og kulturlandskap i Tysvær og Haugesund.
- Skjoldafjorden i Tysvær er et vassdrag som er sterkt preget av avrenning fra landbruket.

- Kystlynghei er en naturtype med høy verneverdi og er karakteristisk for kulturlandskapet i Haugesund og Tysvær. For lite beiting, og frøspredning av sitkagran er typiske årsaker til gjengroing i kystlyngheiene.

## Mål og tiltak for kulturlandskapet og vannforekomster

### Kulturlandskap og biologisk mangfold

I følge naturbase er det til nå ikke registrert noe av kategoriene utvalgte kulturlandskap eller verdifulle kulturlandskap i kommunene. Under kategorien utvalgte naturtyper er det hule eiker og kystlynghei. Kystlynghei er blitt prioritert høyt tidligere da det er karakteristisk for kulturlandskapet her, og vil bli prioritert videre.

Anders Lundberg har kartlagt biologisk mangfold og kulturlandskap i en stor og utfyllende rapport med tittelen «Kulturlandskap og biologisk mangfold på Haugalandet». Rapporten som ble utgitt i 2010 og gir en god oversikt over kulturlandskap vi har i kommunene og om artene som vi kan forvente å finne der. Nasjonalt miljøprogram har mål om å «ta vare på og skjømte biologisk verdifulle arealer i jordbruket» og om å «bedre status for truede arter i jordbruket».

Tysvær kommune har en egen kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø som gir god oversikt over hvilke kulturminner som finnes i kommunen. Planen ble vedtatt 08.09.15. I samband med planarbeidet ble det også gjort en gjennomgang av SEFRAK-registeret, slik at kommunen har et godt hjelpemiddel for å vurdere søknader om tilskudd til kulturminner. I kommuneplanen er det også fastsatt omsynssone for kjerneområde landbruk og for kulturlandskap.

Haugesund kommune har ingen kulturminneplan, men det finnes egen forvaltningsplan for Vibrandsøy. Det er også mange kulturminner knyttet til beitemark på Røvær.

### Viktige vannforekomster

Gjennom vannforskriften er EU's rammedirektiv for vann implementert i norsk lov. Regionalplan for vannforvaltning ble vedtatt i 2016, og det er nylig startet opp arbeid med ny plan. Målet med arbeidet er at alt vann skal ha minst «god» økologisk status. Under miljøtemaet avrenning til vann er det også et mål i nasjonalt miljøprogram som sier at ingen vannforekomster i jordbruksdominerte områder skal få *dårligere* tilstand.

Landbruk er en kilde til næringsavrenning og kommunen vil framover prioritere å løfte opp tiltak som kan bedre miljøtilstanden i vannforekomsten der denne er påvirket av landbruksdrift. Gjennom prosjektet «Frivillige tiltak i landbruket- Haugalandet», vil en stimulere, informere og oppfordre bønder til å ta et utvidet miljøansvar. Aktuelle tiltak kan være etablering av kantvegetasjon langs vassdrag eller inngå såkalte «miljøavtaler».

Oversikt over vassdrag i Tysvær og Haugesund med økologisk status i vann-nett «svært dårlig» og «dårlig», som er påvirket av avrenning fra jordbruket:

Navn på vassdrag	Kommune
Storavatnet på Nes	Tysvær
Årvikelva	Tysvær
Skjoldafjorden	Tysvær og Vindafjord
Viksefjorden	Haugesund og Sveio

### **Tilrettelegging og planlegging av tiltak**

I enkelte tilfeller kan det være hensiktsmessig å gjennomføre helhetlige prosjekter over større områder. Noen tiltak har størst effekt om alle i et område inkluderes, som for eksempel i en bygd, langs et vassdrag eller foretak som har beitedyr i samme område. Et sentralt grunnvillkår for planleggings- og tilretteleggingstiltak er at bønder som blir omfattet av tiltaket i etterkant kan søke på SMIL-midler på egen gård for den delen av planen som omfatter deres foretak.

Fellestiltak for å minske forurensing, bedre vannkvaliteten og hindre gjengroing vil bli høyt prioritert.

### **Tiltak for å hindre avrenning til vann:**

Hydrotekniske tiltak er nyttige i oppfølgingen av vannforvaltningsplanene etter Vannforskriften og er et av tiltakene man kan søke tilskudd til for å hindre avrenning til vann. Hydrotekniske anlegg er alle tiltak mot erosjon og næringsavrenning i grøfter og kanaler.

Tiltakene skal hindre at jordpartikler mv. ender opp i vassdraget. Drenering har som hovedformål å få vann ut fra eng/beite. Slike tiltak kan ikke få SMIL-midler.

Man må sikre at tiltaket ikke skaper problemer i vassdrag hos lavereliggende nabogårder. Det kan ikke gis tilskudd til drenering samtidig som det gis SMIL-tilskudd til hydrotekniske tiltak på samme areal.

Jordbruk er et åpent system og det vil alltid være en viss risiko for uønsket tap av jord og næringsstoffer til omgivelsene. Et våtere og mer ustabil klima kan føre til at uønsket avrenning til vassdrag forekommer hyppigere. Både små og store tiltak vil derfor kunne ha stor betydning for å minske risikoen for avrenning til vassdrag. Tilførsler av jord, næringsstoffer og plantevernmidler kan gi dårligere tilstand i vann og vassdrag, både i ferskvann og langs kysten.

### **Tiltak som fremmer biologisk mangfold:**

Biologisk mangfold er mangfoldet av økosystemer, arter og genetiske variasjoner innenfor artene, og de økologiske sammenhengene mellom disse komponentene.

Gjennom ulike driftsformer og bruk har jordbruket vært med på å skape leveområder for arter og et mangfold av naturtyper. Jordbruket har tett tilknytning til naturen og noen arter er helt avhengige av tradisjonelle driftsformer som slått og beite.

Ivaretagelse og utvikling av leveområder, lage vegetasjonskorridor, og etablering, restaurering, utbedring og skjøtsel av områder er eksempler på aktuelle tiltak som kan gjøres for å fremme biologisk mangfold. Det kan også gis tilskudd til pollinatorvennlige tiltak og tiltak for fjerning av fremmede skadelige arter.

## Lokale frister for søking

Fristene kommunen har satt for søking på SMIL-midler er:

Vår: 1.mars

Høst: 20. august

Vedtaket etter SMIL-forskriften i kommunen fattes av landbruksforvaltningen i Tysvær kommune.

## Tilskuddssatser

Tilskuddssatsene skal ligge til grunn for utmåling av tilskudd. Ved eventuell klage på tilskuddssats må Fylkesmannen rette seg etter de kommunale tilskuddssatsene.

For planleggings- og tilretteleggingstiltak kan det etter forskriften om spesielle miljøtiltak i jordbruket innvilges engangstilskudd med inntil 100 % av godkjent kostnadsoverslag. For tiltak innen kulturlandskap og forurensing kan det gis engangstilskudd med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag. For særskilte tiltak for å ivareta biologisk mangfold, kan det gis tilskudd med inntil 100% av godkjent kostnadsoverslag.

Kostnader til utarbeiding av planer, for eksempel skjøtelsesplaner, plan for forurensingstiltak mv. kan legges inn i en SMIL-søknad

Egeninnsats godkjennes med følgende timesatser:

Eget arbeid pr. time	Kr 300
Arbeid med traktor eller tilsvarende maskiner pr. time	Kr 500

Ledere i lokale faglag og kulturlandskapsgruppa har i sammen med landbruksforvaltningen, vurdert hvordan prioriteringene skal være for Tysvær og Haugesund i perioden 2020-2023.

Noen av tiltakene har fått lavere prioritering på bakgrunn av at de ikke eksisterer eller er lite aktuelle temaer i kommunene. Dette gjelder tiltak under tema kulturlandskap og slåttemark/slåttemyr. Vi har få veksthus og det er av denne grunn heller ikke blitt prioritert tiltak mot avrenning fra veksthus. Tiltak for restaurering av steingjerder har fått høy prioritet og sats. Steingjerder er viktige kulturminner, og restaurering av disse vil kunne gi dem funksjonen som fungerende husdyrgjerder igjen. Innen temaene biologisk mangfold og avrenning til vann er de fleste tiltak høyt prioritert.

**Prioritet:** skala fra 1 til 10 (1 har høyest prioritet og høyest tilskuddssats).

**Tilskuddssats:** høyeste tilskuddssats som kommunen kan løyve, og må stå i forhold til prioritet.

	<b>Miljøtema</b>	<b>Prioritet</b>	<b>Tilskuddssats- inntil...</b>
<b>Kulturlandskap</b>	Verdifull innmark	5	50%
	Verdifull utmark	5	50%
	Andre tiltak KLSK	5	50%
<b>Biologisk mangfold</b>	Hule eiker	4	50%
	Slåttemark/slåttemyr	5	50%
	Kystlynghei	1	70%
	Trua naturtyper	5	70%
	Biologisk verdifulle areal	1	70%
	Fjerne fremmede arter	1	70%
	Andre tiltak BM	1	70%
<b>Kulturminne/kulturmiljø</b>	Automatisk freda	6	30%
	Verneverdige bygg	5	30%
	Steingjerder ol.	2	70%
	Andre tiltak KM	3	50%
<b>Friluftsliv</b>	Turstier	5	50%
	Andre tiltak F	5	50%
<b>Avrenning til vann</b>	Hydrotekniske anlegg	1	70%
	Åpne lukka bekker	1	70%
	Erosjonssikring	1	70%
	Vegetasjon/kantsone vassdrag	1	70%
	Mot flom langs vassdrag	1	70%
	Fangdammer - etablering	1	70%
	Fangdammer - vedlikehold	5	50%
	Avrenning veksthus	10	10%
	Omlegge erosjonsutsatt areal	3	50%
	Miljøplantinger	5	50%
	Andre tiltak vann	5	70%
<b>Utslipp til luft</b>	Tak gjødsellager	5	35%
	Andre tiltak utslipp	1	60%
<b>Plantevern</b>	Biobed	10	50%
	Andre tiltak PVM	6	50%

### **Vilkår:**

Søker som får utbetalt SMIL-tilskudd plikter å opprettholde utført tiltal minst 10 år. Dersom pliktene ikke blir fulgt opp kan utbetalt tilskudd kreves tilbake fra mottaker.